

Participatie van statushouders vanaf 2019

Inhoudsopgave

1. Inleiding

- 1.1 Aanleiding voor specifieke aandacht voor statushouders
- 1.2 Participatieverklaringstraject
- 1.3 Beleidsnota en plan van aanpak
- 1.4 Terugblik
- 1.5 Partners

2. Terugblik

- 2.1 Wat hebben we gedaan in 2016 en 2017?
- 2.2 2016 en 2017
- 2.3 DeNKtaNK
- 2.4 GVA's (gemeentelijke versnellingsarrangementen)
- 2.5 Taalstage
- 2.6 Participatieverklaringstraject
- 2.7 Begeleiding door Vluchtelingenwerk
- 2.8 Participatie-activiteiten uit Huus

3. Participatie

- 3.1 Wat is participatie?
- 3.2 Hoe is participatie van statushouders te realiseren?
- 3.3 Aanpak in Olst-Wijhe
  - 3.3.1 De basis op orde. Hoe doen we dat?
  - 3.3.2 Taal
  - 3.3.3 Ondersteuning in de eerste 14 maanden
  - 3.3.4 Ondersteuning na 14 maanden
  - 3.3.5 Werk
  - 3.3.6 Taalstage / werkervaringsplaats
- 3.4 Wat vinden de statushouders er van?
- 3.5 Inzet gemeente en de bestuursopdracht

4. Wat blijven we doen?

- 4.1 De doelgroep
- 4.2 Activiteiten in 2018
- 4.3 Activiteiten die (kunnen) worden toegevoegd na 2019

5. Financiën

1. Inleiding

Ieder jaar wordt een aantal statushouders in de gemeente Olst-Wijhe geplaatst in het kader van de taakstelling. Vluchtelingen die in onze gemeente komen wonen na bemiddeling door het COA noemen wij statushouders. Deze mensen hebben namelijk een status waarmee zij, soms voor een bepaald aantal jaren, in Nederland mogen blijven. Wij gebruiken daarom in dit document de term statushouders. Verderop in dit document, wordt ook het woord vluchtelingen gebruikt, omdat de geciteerde organisatie deze term gebruikt.

We willen graag dat statushouders volwaardig gaan meedoen in onze Nederlandse samenleving en dat zij zich gelukkig en thuis gaan voelen in Olst-Wijhe. Dit document beschrijft welke activiteiten noodzakelijk én wenselijk zijn met betrekking tot de participatie van statushouders. Kijkend naar de ervaringen die we in 2016 en 2017 hebben opgedaan, doen we een voorstel voor activiteiten m.b.t. statushouders voor de periode vanaf 2019.

1.1 Aanleiding voor specifieke aandacht voor statushouders

Landelijk gezien was eind 2015 sprake van een toename van het aantal statushouders. Het gevolg was dat de taakstellende opdracht, ook voor onze gemeente, in 2016 en 2017 hoger was dan de jaren daarvoor.

Onder invloed van de toename van statushouders in Nederland besloot het kabinet om landelijk de participatieverklaring in te voeren, vanuit de gedachte dat het belangrijk is dat deze mensen snel integreren. Gemeenten zijn participatieverklaringstrajecten aan gaan bieden aan alle ingestroomde statushouders die per 1 januari 2016 in de gemeente gehuisvest zijn.

Een toename van het aantal statushouders zorgt voor extra druk op bestaande voorzieningen en processen, op vrijwilligers en professionals. Voor inwoners en organisaties betekent een toename dat er meer nieuwe dorpsgenoten zijn, die de taal in het begin nog niet of nauwelijks spreken en een andere culturele achtergrond hebben.

Landelijk wordt geconstateerd dat de integratie van statushouders vaak (te) lang duurt. Daardoor blijven mensen ongewild lang thuis zitten en kunnen zij onvoldoende meedoen in de Nederlandse en lokale samenleving. Ook wij merken dat in Olst-Wijhe. Een goede reden om specifieke aandacht te hebben voor statushouders.

1.2 Participatieverklaringstraject

Vanaf 1 oktober 2017 (invoering van de gewijzigde wet Inburgering) heeft het participatieverklaringstraject een verplichtend karakter gekregen. Voor statushouders maakt de ondertekening van de participatieverklaring onderdeel uit van het verplichte inburgeringstraject.

Door de participatieverklaring te ondertekenen geeft de statushouder aan de Nederlandse kernwaarden te kennen en te respecteren en verklaart de statushouder dat hij/zij een actieve bijdrage wil leveren aan de Nederlandse samenleving. De gemeente is verantwoordelijk voor de uitvoering van de maatschappelijke begeleiding.

1.3 Beleidsnota en plan van aanpak

Onze beleidsvoornemens t.a.v. participatie van statushouders zijn vastgelegd in de beleidsnotitie *participatie van statushouders*. De beoogde uitvoering is beschreven in het plan van aanpak *participatie van statushouders*.

De notitie en het plan van aanpak richten zich, met name voor wat betreft de financiële inrichting, op de periode 2016 en 2017 (projectmatige aanpak).

1.4 Terugblik

Terugkijkend naar de activiteiten die in het project zijn opgepakt, kunnen we concluderen dat de (beleids)uitgangspunten van de notitie en het plan van aanpak nog steeds van toepassing zijn. Een aantal

activiteiten, genoemd in het plan van aanpak, zijn naar tevredenheid verlopen. Deze activiteiten willen we dan ook graag voortzetten. Op onderdelen zijn we minder tevreden en stellen we een gewijzigde aanpak voor. Daarover meer in de volgende hoofdstukken.

1.5 Partners

De volgende organisaties vervullen in Olst-Wijhe een directe rol bij de begeleiding van statushouders:

Vluchtelingenwerk

ut Huus

Taalpunt Olst-Wijhe

Aanbieders inburgeringscursus

GGD

DeNKtaNK, nu onderdeel van de Adviesraad samenleving

Onderwijs Nieuwkomers Salland (taalklas bij de Peperhof)

Ook andere organisaties hebben te maken met statushouders:

Alle soorten zorgaanbieders

Maatschappelijke organisaties, zoals sportverenigingen

Kinderdagverblijven, middelbare scholen

2. Terugblik

2.1 Wat hebben we gedaan in 2016 en 2017?

In de jaren 2016 en 2017 is, in vergelijking met de jaren daarvoor, extra aandacht besteed aan de participatie van statushouders. Een aantal specifieke ontwikkelingen in deze periode wordt in de volgende paragrafen toegelicht.

2.2 Brainstormavond

Op 19 mei 2016 heeft een brainstormavond integratie statushouders / vluchtelingen plaatsgevonden, waarin de vraag centraal stond: *Welke ideeën hebben organisaties en inwoners van Olst-Wijhe om te bevorderen dat de nieuwe inwoners van Olst-Wijhe deel uit gaan maken van onze gemeenschap?* Voor de avond is breed uitgenodigd. De avond is goed bezocht, voornamelijk door vertegenwoordigers van maatschappelijke organisaties.

Om de aanwezigen op de brainstormavond op de hoogte te houden, is in 2017 een informatiebrief (bijlage) opgesteld waarin overzichtelijk is weergegeven wat in 2016 en 2017 voor, met en door de statushouders is ondernomen. Deze informatiebrief is breed verspreid en op de website van de gemeente geplaatst.

2.3 DeNKtaNK

Op de brainstormavond is een groep inwoners opgestaan die zich hebben verenigd in de DeNKtaNK. De hoofdletters NK in de DeNKtaNK staat voor *NieuwKomers*. Zij verklaarden zich bereid om mee te denken met betrekking tot de participatie van statushouders. Vanuit hun passie en medeleven ten opzichte van nieuwkomers hebben zij kritisch meegedacht in de activiteiten die worden georganiseerd met betrekking tot de participatie van de statushouders.

Toen in 2017 bleek dat de stroom statushouders begon af te nemen en activiteiten m.b.t. statushouders in hoofdlijnen waren georganiseerd, heeft de DeNKtaNK besloten om in een andere vorm verder te gaan. Twee leden hebben aangegeven actief mee te willen doen in de brede Adviesraad Samenleving (voorheen Wmo-adviesraad) voor het onderwerp statushouders. Hiermee is het onderwerp geborgd in bestaande adviseringsafspraken met de gemeente.

De andere leden van de DeNKtaNK willen in de toekomst mee blijven doen met (informatie)activiteiten met statushouders of blijven beschikbaar als klankbord.

2.4 GVA (Gemeentelijk versnellingsarrangement)

Vanwege de verhoogde toestroom van vluchtelingen in 2015 was er onvoldoende opvangmogelijkheid in de A.Z.C.'s. Gemeenten kregen het verzoek om tijdelijke, gezamenlijke opvang voor statushouders te organiseren. In Olst-Wijhe hebben wij deze tijdelijke gezamenlijke opvang op drie locaties georganiseerd: In voormalige school De Elshof, in een woning van 't Zwervel en in voormalig parochiegebouw De Bron. In de praktijk bleek deze tijdelijke, gezamenlijke opvang gepaard te gaan met de nodige uitdagingen. Samen met Vluchtelingenwerk, bereidwillige vrijwilligers, de contactpersonen bij 't Zwervel en De Bron, de bureaus bij De Elshof en een cultureel antropoloog hebben we deze uitdagingen zo goed als mogelijk aangepakt. Dit heeft van ons allen veel inzet en energie gevraagd. Een positief gevolg van de gezamenlijke opvang was dat er een netwerk is ontstaan tussen de statushouders onderling. De tijdelijke opvang is gedurende de projectperiode al geëvalueerd. Om die reden gaan we hier in deze notitie niet verder op in.

2.5 Taalstage

In de jaren 2016 en 2017 heeft een aantal statushouders, bij wijze van een pilot, een taalstage gedaan bij bedrijven in de gemeente. De plaatsing van de statushouders bij de bedrijven is begeleid door ut Huus. In een evaluatiebijeenskomst met de ondernemers / werkgevers is gesproken over de ervaringen. De ervaringen met de taalstage en de uitkomsten van de evaluatie zijn belangrijk voor de aanpak in de toekomst. Daarover meer in het volgende hoofdstuk.

2.6 Participatieverklaringstraject

De gemeente is verplicht om de workshop Kernwaarden van de Nederlandse samenleving aan te bieden en de ondertekening van de participatieverklaring te organiseren. Wij hebben in de jaren 2016 en 2017

gekozen voor het aanbieden van meer activiteiten en willen dat graag voortzetten. De activiteiten die wij aanbieden in het participatieverklaringstraject, zijn beschreven in het *plan van aanpak participatie van statushouders*. Op basis van dit plan ontvangt de gemeente een hogere financiële bijdrage voor maatschappelijke begeleiding van het COA dan daarvoor. Voorbeelden van de extra activiteiten zijn de informatiemomenten over gezondheid, zorg in Nederland, verkeer en drie persoonlijke gesprekken met de statushouders. We merken dat deze informatiemomenten aan een sterke behoefte voldoen.

2.7 Begeleiding door Vluchtelingenwerk

De (volwassen) statushouders die in Olst-Wijhe komen wonen, worden 14 maanden begeleid door Vluchtelingenwerk. De begeleiding bestaat onder andere uit het ondersteunen bij: Praktische zaken rondom het betrekken van de woning en aanschaffen van een inrichting, contact maken met de buurt, inschrijven voor school en inburgeringscursus, het regelen van verzekeringen, inschrijven bij huisarts en tandarts.

Daarnaast verzorgt Vluchtelingenwerk sinds jaar en dag de aanvraag voor gezinshereniging. Dit zijn vaste afspraken tussen de gemeente en Vluchtelingenwerk. Vluchtelingenwerk heeft in 2017 voor het eerst een inlooppreekuur ingesteld. Dit inlooppreekuur voldoet niet alleen aan een behoefte voor de statushouders die het begeleidingstraject van 14 maanden volgen, maar zeker ook voor statushouders die hier al langer zijn.

2.8 Participatie-activiteiten ut Huus

In de jaren 2016 en 2017 heeft ut Huus koppelingen gemaakt tussen statushouders en werkgevers voor een werk- of taalstage. Ook heeft ut Huus statushouders richting vrijwilligerswerk of vrije tijdsbesteding begeleid, daarbij gebruik makend van het netwerk van ut Huus. De vertegenwoordiger van ut Huus was aanwezig bij de individuele gesprekken met de statushouders en keek goed naar mogelijkheden om te participeren. Eventuele mogelijkheden werden uitvoerig onderzocht en / of in gang gezet. Daarnaast heeft ut Huus wandelingen voor statushouders in de dorpen Olst en Wijhe georganiseerd en begeleid (onderdeel van het participatieverklaringstraject) en een groep opgericht voor bijeenkomsten van vrouwen met een niet-Westerse achtergrond. De bijeenkomsten van de vrouwen met een niet-Westerse achtergrond hebben tot doel: Ontmoeting mogelijk maken, meedoen en het tegengaan van eenzaamheid. Waar mogelijk bracht ut Huus, in afstemming met of op initiatief van de dames, een educatief element in de bijeenkomsten.

3. Participatie

3.1 Wat is participatie?

Sociale participatie geeft mensen de kans om onderdeel uit te maken van een gemeenschap en deel te nemen aan alle aspecten van het leven. Als mensen zich verbonden voelen met anderen, leidt dat tot positievere gevoelens (met name groter zelfvertrouwen en zelfrespect), een verbeterd sociaal leven en minder eenzaamheid. Deze positieve effecten leiden vervolgens tot een beter ervaren gezondheid.

Goede beheersing van de taal, vrijetijdsbesteding / dagbesteding en werk dragen bij aan participatie.

3.2 Hoe is participatie van statushouders te realiseren?

Participatie vraagt van mensen dat zij zich open stellen en actief zijn. Dat kan alleen succesvol zijn als zij daar voldoende energie voor hebben. Onderzoek wijst uit dat mensen alleen voldoende energie beschikbaar hebben als hun leven in basis op orde is. Als de praktische zaken in het dagelijks leven, zoals financiën, een woning en de zorg voor de kinderen niet goed geregeld zijn, dan belemmert dat de participatie. Bij de participatie van statushouders is daarnaast de beheersing van de Nederlandse taal complicerend.

Voor de meeste statushouders is de Nederlandse leefomgeving compleet nieuw. Om de nieuwe leefomgeving te begrijpen is het belangrijk om kennis en vaardigheden op te doen in diverse leefgebieden. Denk daarbij aan kennis over wonen (gebruik van de woning, het inrichten van de woning, gas / water / elektra, huurtoeslag, de buurt), zorg (zorgstructuur, zorgtoeslag, kind gebonden budget) en het Nederlandse onderwijssysteem.

Kortom, voordat sprake kan zijn van succesvolle inzet op participatie, dient eerst de basis op orde te zijn.

3.3 Aanpak in Olst-Wijhe

3.3.1 De basis op orde. Hoe doen we dat?

In de eerste 14 maanden na vestiging in onze gemeente wordt extra ondersteuning geboden aan de statushouder door Vluchtelingenwerk en de consulent werk. De statushouder wordt in die eerste periode gevolgd door de consulent werk, samen met een medewerker van ut Huus en de begeleider van Vluchtelingenwerk (zie ook 3.3.3). De focus hierbij is het op orde krijgen van de basis, de ontwikkeling van de integratie van de statushouder en het uitspreken van wederzijdse verwachtingen.

De ondersteuning in de beginperiode is van essentieel belang om noodzakelijke randvoorwaarden te creëren, zodat de statushouders op een later moment kunnen worden geholpen met de reguliere instrumenten en daarmee dezelfde kansen krijgen als de andere klanten van team WIZ (Werk, Inkomen en Zorg). We willen hiermee benadrukken dat de specifieke ondersteuning voor de statushouders noodzakelijk is en plaatsvindt in de eerste 14 maanden na vestiging in onze gemeente.

Vluchtelingenwerk zorgt ervoor dat de statushouders na afloop van de eerste 14 maanden in staat zijn alle praktische zaken in hun leefomgeving te regelen, bekend zijn met de regelgeving en de gebruiken in en rond de woning en daarin zelfstandig kunnen handelen en zelfstandig de weg te vinden naar relevante instellingen in de gemeente. Hier hoort ook kennismaking met de buurt bij. Daarnaast worden statushouders vanuit Vluchtelingenwerk ondersteund in de keuze van de inburgeringscursus en in de aanmelding hiervan. Naast het bieden van praktische ondersteuning, is de vrijwilliger van Vluchtelingenwerk ook in sociaal opzicht belangrijk. Voor de statushouder is de vrijwilliger een stabiele factor waarbij je terecht kunt. Het komt geregeld voor dat uit de begeleiding vriendschappen ontstaan.

3.3.2 Taal

Voor deelnemen aan het leven is communicatie erg belangrijk. Vandaar dat in de inburgeringscursus veel aandacht wordt besteed aan taal.

Statushouders die in Olst-Wijhe wonen, kiezen zelf hun aanbieder van de inburgeringscursus. De aanbieders kijken naar het (instap)niveau van de statushouders.

Statushouders in Olst-Wijhe volgen hun inburgeringscursus bij Aventus, Deltion, 123 Nederlands, Toptaal en Windesheim. De gemeente heeft geen rol (meer) bij de inburgeringscursus van statushouders. Gevolg hiervan is dat we geen zicht hebben op aanwezigheid en studieresultaten. Op landelijk niveau worden hierover signalen afgegeven.

In het Regeerakkoord staan zinsneden betreffende de regierol van gemeenten over een groter gedeelte van de asielketen. Bij veel gemeenten leeft de wens om weer regie op inburgering(cursus) te kunnen voeren en het regeerakkoord leek deze ruimte te beloven. Een en ander is echter nog niet wettelijk vastgelegd, dus formeel kunnen gemeenten die regierol nog niet pakken. Het kabinet heeft wel onlangs aangekondigd dat de regie op inburgering(cursus) weer bij gemeenten wordt ondergebracht. Op welke termijn en onder welke voorwaarden dit wordt doorgevoerd is nog niet bekend. In Olst-Wijhe wordt de voortgang van de inburgeringscursus tijdens de drie persoonlijke gesprekken in de eerste 14 maanden na aankomst besproken (zie ook 3.3.3).

Het Taalpunt Olst-Wijhe biedt extra oefenmogelijkheid aan statushouders voor het leren van de Nederlandse taal, zowel op individueel niveau als op groepsniveau (taalcafé). De bekostiging hiervan komt vanuit de financiële middelen voor de aanpak van laaggeletterdheid.

3.3.3 Ondersteuning in de eerste 14 maanden

In de eerste 14 maanden na aankomst in Olst-Wijhe wordt de statushouder gevolgd door de consulent werk, samen met een medewerker van ut Huus en de begeleider van Vluchtelingenwerk. Dit gebeurt in ten minste drie individuele gesprekken. De inzet van de consulent werk komt mede voort uit de bestuursopdracht Uitvoering Werk en Inkomen. In het eerste gesprek ligt het accent op “aarden”, namelijk de inrichting en bewoning van het huis, het aanvragen van de uitkering, de dagelijkse gang van zaken op orde krijgen, aanmelden en starten met scholing. Per individu wordt bekeken waar behoefte aan is m.b.t. vrijetijdsbesteding / dagbesteding (naast scholing). Waar mogelijk wordt een koppeling gemaakt met een sport, hobby of vrijwilligerswerk in het interessegebied van de statushouder. In deze gesprekken staat telkens de bedoeling centraal dat de statushouder zelfstandig kan en gaat deelnemen aan de samenleving. Er is aandacht voor het welzijn van de statushouders en voor de persoonlijke situatie. De achtergronden van de statushouders kunnen enorm verschillen. Zo zijn sommige statushouders analfabeet, maar zijn er ook statushouders die wetenschappelijk onderlegd zijn. In sommige culturen is het zeer onbeleefd om je eigen mening uit te spreken, waarmee een gesprek over wensen en drijfveren niet altijd goed tot stand komt. Het is logisch dat een standaard aanpak of aanbod niet werkt; er wordt dan ook per individu maatwerk geleverd.

3.3.4 Ondersteuning na 14 maanden

Na 14 maanden stopt de intensieve 1 op 1 begeleiding van Vluchtelingenwerk. De statushouders kunnen bij vragen altijd gebruik blijven maken van de inloopspreekuren van Vluchtelingenwerk, maar hebben vanaf dat moment geen eigen persoonlijk begeleider meer. Het laatste (derde) individuele gesprek is gevoerd met de statushouder, de consulent werk, de begeleider van Vluchtelingenwerk en een medewerker van ut Huus. Dit is een overdrachtsmoment waarop de verdere begeleiding volledig overgaat naar de consulent werk. Dit is ook het moment vanaf waar geen extra specifieke inzet meer wordt gedaan voor statushouders, Als duidelijk is dat de statushouder onvoldoende zelfstandig is in de dagelijkse gang van zaken waardoor problemen kunnen ontstaan, wordt passende zorg of begeleiding geboden.

Vanaf de eerste 14 maanden worden instrumenten ingezet (net als voor andere klanten van team WIZ) op basis van de afstand tot de arbeidsmarkt (en de daaraan gekoppelde doelgroep) en de indeling op de participatieladder.

Doelgroep	Voorbeelden van instrumenten
Werk	Het Olst-Wijhe Werktraject Olst-Wijhe Scoort! De accountmanager werk Het Ondernemershuis Olst-Wijhe

(Werkend)Leren	Een leer-werktraject Taalondersteuning Een ontwikkeltraject bij bijvoorbeeld Het Goed
Meedoen	Vrijwilligerswerk Sociale activering Taalondersteuning Loonkostensubsidie (voor de doelgroep Banenafpraak)

Al deze instrumenten hebben als uiteindelijk doel om de mensen richting betaald werk te bewegen.

3.3.5 Werk

Werk biedt financiële zekerheid, structuur in de dag en sociale contacten. Bovendien geeft werk identiteit en status; het dwingt mensen tot activiteit en draagt daarmee bij aan de algehele gezondheid.

Landelijk onderzoek wijst uit dat 75% van de mensen die drie jaar in Nederland verblijven, nog zonder werk zitten. Hierbij moet worden opgemerkt dat het verblijf in het AZC in deze drie jaren valt. In het AZC wordt nauwelijks aandacht besteed aan inburgering en participatie. Ook van belang om te melden is dat statushouders in de eerste drie jaren intensief bezig zijn met de inburgeringscursus en het leren van de taal, waardoor het accent niet of in mindere mate op werk ligt.

Ook in Olst-Wijhe is de situatie niet veel rooskleuriger. Tijdens of na afloop van het inburgeringstraject wordt gekeken welke activiteiten mogelijk zijn in het kader van de arbeidsverplichtingen. Voor een aantal mensen blijkt betaalde arbeid (voorlopig) geen optie, maar is vrijwilligerswerk het hoogst haalbare.

Peildatum 16-3-2018

Jaar	2012
Aantal volwassen statushouders, waarvan	4
Aan het werk	1
Werktraject naar werk (ondersteuning)	
BBZ (begeleiding om zelfstandige te worden)	
Werkervaringsplaats / taalstage	
Studie	
Percentage aan het werk	25%
Jaar	2013
Aantal volwassen statushouders, waarvan	9
Aan het werk	1
Werktraject naar werk	1
BBZ (begeleiding om zelfstandige te worden)	4
Werkervaringsplaats / taalstage	
Studie	1
Percentage aan het werk	11%
Jaar	2014
Aantal volwassen statushouders, waarvan	5
Aan het werk	2
Werktraject naar werk	
BBZ (begeleiding om zelfstandige te worden)	
Werkervaringsplaats / taalstage	3
Studie	
Percentage aan het werk	40%

Jaar	2015
Aantal volwassen statushouders, waarvan	20
Aan het werk	3
Werktraject naar werk	1
BBZ (begeleiding om zelfstandige te worden)	2
Werkervaringsplaats / taalstage	1*
Studie	
Percentage aan het werk	15%
Jaar	2016
Aantal volwassen statushouders, waarvan	17
Aan het werk	1
Werktraject naar werk	
BBZ (begeleiding om zelfstandige te worden)	
Werkervaringsplaats / taalstage	
Studie	
Percentage aan het werk	6%
Jaar	2017
Aantal volwassen statushouders, waarvan	16
Aan het werk	
Werktraject naar werk	
BBZ (begeleiding om zelfstandige te worden)	
Werkervaringsplaats / taalstage	1
Studie	
Percentage aan het werk	0%

*vrijwilligerswerk

De groep uit 2012 tot 2015 is, op een enkeling na, klaar met zijn inburgeringstraject of heeft daarvoor een ontheffing gekregen. Van deze groep zijn er inmiddels een aantal bezig met een werkervaringsplaats. Ook is een deel van deze groep bezig met vrijwilligerswerk. Soms is in deze groep uitstroom uit de uitkering gerealiseerd, onder andere door het verkrijgen van een arbeidscontract maar ook een aantal keer wegens toelating tot de BBZ (Besluit Bijstandsverlening Zelfstandigen).

De groep die is ingestroomd in 2015, 2016 en 2017 is bezig met zijn of haar inburgeringstraject.

Ondersteuning van een taalcoach

Via de medewerker van ut Huus, werkzaam binnen het project, is de interesse van meneer A uit Eritrea naar voren gekomen om timmerman te worden. Er is contact gezocht met bouwbedrijf Hemeltjen in Wijhe. Deze hebben meneer A al tijdens zijn inburgeringscursus, voor een aantal dagen in de week opgenomen in het bedrijf voor een stage, om het werk te leren kennen en tegelijk zijn Nederlandse taal te verbeteren. Dit koste meneer A best moeite, de gereedschappen, de materialen, het zit doorgaans niet in het curriculum van een inburgeringscursus. Daarom is er contact gezocht met het Taalpunt en is de combinatie gemaakt dat een taalcoach samen met meneer A op de werkplek de (vak gerichte) taal oefent. Hiervoor zijn bijvoorbeeld plaatjes van gereedschap en materiaal gemaakt met daarom de naam in het Nederlands en in zijn eigen de taal. Dit traject is nog niet klaar maar gaat tot nu toe zo goed, dat meneer A een MBO opleiding in de bouw gaat doen. Dit gaat hij via de praktische route doen, dus werken en leren gecombineerd. Het bouwbedrijf heeft hem hiervoor een dienstverband van 3 dagen per week aangeboden. Wordt vervolgd dus!

3.3.6 Taalstage / werkervaringsplaats

In de jaren 2016 en 2017 heeft een aantal statushouders een taalstage / werkervaringsplaats gedaan bij bedrijven in de gemeente. De plaatsing van de statushouders bij de bedrijven is grotendeels begeleid door

ut Huus. In een evaluatiebijeenkomst met de ondernemers / werkgevers is gesproken over de ervaringen. Conclusies zijn:

- Het niet goed spreken van de Nederlandse taal werkt belemmerend.
- Het arbeidsethos in Nederland wijkt soms af van het arbeidsethos in het land van herkomst. Meer specifiek: Bij minstens twee werkervaringsplaatsen was er verschil van inzicht over de te leveren kwaliteit. De gevraagde kwaliteit bleek van hoger niveau dan de statushouder kon leveren.
- Goede informatie vooraf (een voortraject) voor het bedrijf en de statushouder is belangrijk en kan problemen voorkomen.

Ervaringen in Olst-Wijhe

We kijken naar de behoeften van het bedrijf en de statushouder. Als blijkt dat er onderwerpen zijn die het functioneren belemmeren, dan wordt daar aandacht aan besteed.

Van vrijwilligerswerk naar werk

Meneer B uit Irak. B heeft al tijdens zijn inburgeringscursus vrijwilligerswerk opgepakt bij ut Huus en bij Averbergen. Vanuit de gemeente is Meneer B geplaatst bij Kringloopwinkel Het Goed in Wijhe. Daar heeft B niet alleen de Nederlandse taal verder geleerd maar heeft hij ook actuele werkervaring opgedaan. Toen na het traject er nog geen passende baan voor B was, is hij bij Het Goed gebleven als vrijwilliger. Afgelopen zomer hebben we na een aantal gesprekken met B over hoe hij zijn eigen toekomst ziet, hem opgepakt om actief uit te plaatsen. Dit is vrij snel gelukt bij Stegeman. De eerste tijd hebben we actief contact gehouden met B om hem te ondersteunen en te zorgen dat de plaatsing ook duurzaam is. B werkt hier nog steeds.

Werk en taalstage vanaf 1 januari 2018 door gemeente opgepakt

Ten tijde van het project (2016 en 2017) heeft ut Huus een rol vervuld bij de plaatsing en begeleiding van statushouders bij bedrijven voor een taal / werkstage. Toen het project afliep is bekeken waar deze taak het beste kan worden belegd. Vanuit de participatiewet is het logisch dat de gemeente dit op zich neemt. Taal en werkstage kunnen immers de opstap zijn naar betaald werk. Het is voor de gemeente van belang om hierin overzicht te hebben en het contact met werkgevers zelf te onderhouden. Daarom pakt de gemeente het plaatsen van statushouders bij bedrijven voor een taal / werkstage nu zelf op. De koppelingen van statushouders met vrijwilligerswerk blijft ut Huus wel doen.

De consultants *Werk* van team WIZ ervaren dat de statushouders op een werkplek veel begeleiding vragen. Ook zij merken dat het niet goed spreken van de taal en het verschil in arbeidsethos belemmerend werkt en dat een groter beroep wordt gedaan op (maatwerk)begeleiding.

In de kamerbrief *verdere integratie op de arbeidsmarkt de arbeidsmarkt heeft iedereen nodig*, beschrijft minister Koolmees van Sociale zaken en Werkgelegenheid dat er meer ingezet moet worden op het blijvend verbeteren van de arbeidsmarktpositie van Nederlanders met een niet-westerse migratieachtergrond en asielstatushouders. Hij wil een evidence-based programma opstellen en de uitkomsten van regionale en lokale experimenten daarbij gebruiken. De insteek is dat het programma een meersporenaanpak omvat, omdat de doelgroep divers is. Kortom, het onderwerp is nog in ontwikkeling en we leren nog steeds bij. Uiteraard zullen we de ontwikkelingen scherp blijven volgen.

Om te werken is een minimaal taalniveau nodig. Daarom is het van belang dat we de statushouders de tijd bieden om te werken aan het taalniveau. Uiteraard juichen we het toe als statushouders zelf actief kiezen of openstaan voor een stage of werkervaringsplek. Maar dat moet het leren van de taal niet in de weg staan. Zo zijn er voorbeelden van inburgeringstrajecten die 4 dagen per week in beslag nemen. Wij realiseren ons dat het in de meeste gevallen dan niet mogelijk is daarnaast andere activiteiten te verrichten.

3.4 Wat vinden de statushouders er van?

In de drie persoonlijke gesprekken tijdens de eerste 14 maanden dat de statushouder zich in de gemeente vestigt, komt het onderwerp participatie aan de orde. Daar waar de individuele ervaringen zich laten

vertalen in een verbetering voor de hele doelgroep, kan het worden opgepakt en leiden tot nieuwe afspraken met de samenwerkingspartners.

Tijdens de feestelijke bijeenkomst ter afsluiting van het participatieverklaringstraject in 2017, is aan de aanwezigen naar hun mening gevraagd over de activiteiten van het participatieverklaringstraject. De reactie daarop was positief. We hebben enkele statushouders ook nog apart benaderd. Dat heeft niet geleid tot adviezen of verbeterpunten vanuit het gezichtspunt van de statushouders.

Advies van vluchtelingen die zich eerder in Nederland vestigden
Voormalig vluchtelingen die in de jaren tachtig en negentig naar Nederland kwamen hebben suggesties¹ voor overheid, instituties en samenleving om te helpen bij de integratie van nieuwe landgenoten. De voornaamste zijn:

- Geef vluchtelingen ondersteuning op maat bij taalles en bij het vinden van werk. Juist in het begin kan een steuntje in de rug het verschil maken.
- Stel eisen. Verwacht van hen hetzelfde als van iedere andere Nederlander.
- Zorg voor kleinschalige gemeenschappen waarin vluchtelingen gekend worden en mensen eerder bereid zijn informele steun te bieden.
- Maak kennis met nieuwkomers, letterlijk. Niets helpt beter bij de integratie voor vluchtelingen dan het gevoel welkom te zijn.
- Stop met het plakken van een label op een vluchteling. Als men hier eenmaal gevestigd is, is men inwoner en burger van Nederland.

Voormalig vluchtelingen lieten tijdens de gesprekken weten dat het belangrijk is een vluchteling niet slechts als vluchteling te zien, maar aandacht te hebben voor de mens daarachter.

3.5 Inzet gemeente en de bestuursopdracht

In het najaar van 2018 wordt de bestuursopdracht uitvoering Werk en Inkomen geëvalueerd. Onderdeel van de evaluatie is de tijdelijke extra inzet van de werkconsulenten. De besluiten met betrekking tot de bestuursopdracht zijn van belang voor de inzet van de gemeente voor de participatie van statushouders. De consulenten werk zetten zich nu ook in voor de statushouders. Het volgen en begeleiden van de statushouders in de eerste 14 maanden na aankomst evenals de plaatsing en begeleiding van statushouders bij bedrijven voor een taal / werkstage worden momenteel door de consulenten werk van WIZ uitgevoerd. Op het moment dat bij de evaluatie van de bestuursopdracht wordt besloten om de extra inzet van de consulenten werk niet voort te zetten, valt ook een deel van de basiswerkzaamheden in relatie tot de participatie van statushouders dus ook weg. In het voorstel m.b.t. de bestuursopdracht wordt voorgesteld om de tijdelijke inzet van de werkconsulenten om te zetten naar structurele inzet. Daarnaast wordt voorgesteld om de inzet / capaciteit van de werkconsulenten te verhogen. Omdat de begeleiding van statushouders op de werkplek veel vraagt, is het uitbreiden van de inzet van de werkconsulenten ook voor dit onderdeel een positieve ontwikkeling.

---

¹ Onderzoek van kennisplatform integratie en samenleving, Rapport: toen gevlucht, hoe is het nu?

4. Wat blijven we doen?

4.1 De doelgroep

De activiteiten m.b.t. begeleiding en participatie zijn in eerste instantie gericht op statushouders. Dit zijn mensen, die na het doorlopen van de asielprocedure worden erkend als vluchteling en een verblijfsvergunning krijgen. Activiteiten die voor een bredere doelgroep zinvol zijn (statushouders die al langer in Olst-Wijhe wonen), zullen we dan ook breder inzetten.

4.2 Activiteiten in 2018 en daarna

Het college heeft besloten in 2018 een aantal activiteiten i.h.k.v. integratie en participatie van statushouders uit te (laten) voeren. Deze activiteiten zijn structureel, dus ook voor de jaren na 2018, van belang:

1. De (volwassen) statushouders die in Olst-Wijhe komen wonen, worden 14 maanden begeleid door Vluchtelingenwerk. Daarnaast verzorgt Vluchtelingenwerk sinds jaar en dag de aanvraag voor gezinshereniging. Dit zijn vaste afspraken tussen de gemeente en Vluchtelingenwerk. Vluchtelingenwerk heeft in 2017 voor het eerst een inloopspreekuur ingesteld. Het spreekuur wordt goed bezocht. Gemiddeld komen er 3 á 4 cliënten per spreekuur, vrijwel altijd met meerdere vragen. Het inloopspreekuur voldoet niet alleen aan een behoefte voor de statushouders die het begeleidingstraject van 14 maanden volgen, maar zeker ook voor statushouders die hier al langer zijn.
2. Een aantal activiteiten die we sinds 2016 in het participatieverklaringstraject aanbieden, willen we voortzetten in de komende jaren. Voorbeelden hiervan zijn, naast workshop kernwaarden van de Nederlandse samenleving, de informatiemomenten over gezondheid, zorg in Nederland, verkeer en drie persoonlijke gesprekken met de statushouders. We merken dat deze informatiemomenten aan een sterke behoefte voldoen. We willen niet doorgaan met de wandelingen in Olst en Wijhe. De opkomst bij deze activiteiten was erg laag.
3. Daarnaast vragen wij uit Huus, vanwege hun lokale netwerk, een rol te vervullen in de participatie van statushouders door bijv. de mogelijkheden te onderzoeken of de statushouder vrijwilligerswerk in onze gemeente kan vervullen. Een vertegenwoordiger van Ut Huus is daarom aanwezig bij de gesprekken die Vluchtelingenwerk met de statushouder tijdens het begeleidingstraject voert. Ook vragen wij Ut Huus om de ontmoetingsactiviteiten voort te zetten die zij hebben gestart voor vrouwen met een niet-Westerse achtergrond. We gaan volgen of deze ontmoetingsactiviteiten aan een behoefte blijven voldoen.
4. Wij hebben het participatieverklaringstraject in 2016 en 2017 vanuit de gemeente gepland en georganiseerd. In 2018 hebben we Vluchtelingenwerk gevraagd de planning en organisatie op zich te nemen. Zij brengen daarvoor € 300 per volwassen statushouder in rekening. Uitgaande van een instroom van vijftien volwassen statushouders (dit is een inschatting) betekent uitbesteden een bedrag van € 4.500. De gemeente bepaalt dan wel nog steeds de inhoud van de bijeenkomsten in het participatieverklaringstraject, maar Vluchtelingenwerk neemt de planning en organisatie voor haar rekening. Daar hoort, in 2018, ook de betaling van de tolken bij. Als wij de planning en organisatie zelf op ons nemen, betekent het dat wij rekening moeten houden met ongeveer een extra bedrag van € 4.500 aan tolkvergoeding. Het bedrag dat is opgenomen in de begroting (hoofdstuk 4) voor inzet van tolken, is nodig voor het vertalen bij de drie persoonlijke gesprekken per statushouder en voor de inzet bij andere belangrijke gesprekken.
5. In de gemeente Olst-Wijhe gaan kinderen van statushouders (basisschoolleeftijd) in beginsel naar de taalschool, ondergebracht bij de Peperhof in Wijhe. Als de kinderen van nieuwkomers in andere woonkernen wonen, is er mogelijk tijdelijk vervoer nodig naar de taalschool. Formeel is voor hen niet de Verordening Leerlingenvervoer van toepassing. De kosten hiervoor zijn om die reden tot op heden ten laste gebracht van het budget t.b.v. begeleiding statushouders.

6. De inzet van de GGD (informatie over gezondheid aan statushouders en o.a. tbc screening) werd eerder uit landelijke middelen betaald. Per 2018 is dit niet meer mogelijk. Wij hebben gemerkt dat informatie over gezondheid noodzakelijk is en willen deze informatiemomenten ook aan nieuwe statushouders aanbieden.
7. In 2018 maakt de gemeente de koppeling naar werkstage / taalstage. Ook de begeleiding tijdens deze werkstage / taalstage wordt nu door de gemeente opgepakt. Ook hier is sprake van maatwerk en is de benodigde inzet en begeleiding afhankelijk van de cliënten.

De workshop Kernwaarden van de Nederlandse samenleving en de ondertekening van het participatieverklaringstraject zijn wettelijk verplicht, evenals de wettelijk voorgeschreven tbc screening en het bieden van passend onderwijs. De andere hierboven genoemde activiteiten zijn formeel gezien niet verplicht, maar vloeien voort uit strekking van de participatiewet.

De activiteiten die wij aanbieden in het participatieverklaringstraject, zijn beschreven in het plan van aanpak participatie van statushouders. Op basis van dit plan ontvangt de gemeente een hogere financiële bijdrage voor maatschappelijke begeleiding dan daarvoor.

Extra ondersteuningsmogelijkheden

Als gemeente meer zicht krijgt op de mogelijkheden tot toeleiding naar werk en dientengevolge uitstroom van statushouders uit de bijstand zijn verschillende ondersteuningsmogelijkheden² in te zetten:

- Jobcoach (begeleiding op de werkvloer)
- Één aanspreekpunt binnen het bedrijf voor statushouder en gemeente
- Gedegen kennismaking tussen bedrijven en statushouder

Naar volle tevredenheid

Meneer C uit Eritrea is via de medewerker van ut Huus in beeld gekomen bij de horeca van het Spoc in Wijhe. Meneer is hier gestart tot grote tevredenheid van 't Spoc. Vanwege de beëindiging van de overeenkomst met de horeca-ondernemer van 't Spoc is dit helaas gestopt. Wij hebben meneer C toen na bemiddeling bij een ander bedrijf in ons netwerk geplaatst, namelijk Ballorig. C is hier gelijk betaald aan het werk gegaan. Omdat C graag een studie wilde gaan doen en deze niet meer kon combineren met de functie bij Ballorig is hij nu in februari uitgestroomd, tot grote spijt van Ballorig. Zij waren erg blij met C en vonden het erg jammer dat hij vanwege de opleiding daar moest stoppen.

Samenvatting kwetsbaarheden

- De gemeente heeft geen zicht op onderwijs / inburgeringscursus (zie 3.3.2). Hier is op landelijk niveau aandacht voor (zowel in het regeerakkoord als in de vooraankondiging van plannen), maar heeft nog niet geleid tot mogelijke aanpassingen.
- Het netwerk waarbij inwoners actief zijn is kwetsbaar. De participatie van de statushouders wordt nu vooral ondersteund door professionele organisaties, die overigens wel vaak met vrijwilligers werken. Begeleiding door vrijwilligers staat soms op gespannen voet met de continuïteit van de begeleiding. Ut Huus zet overigens in 2018 de ontmoetingsactiviteiten voor vrouwen met een niet-Westerse achtergrond voort en wil deze uitbreiden met autochtone vrouwen. Hierdoor kunnen "crossovers" ontstaan met andere activiteiten of vrijwilligerswerk.
- Na het afronden van het begeleidingstraject in de eerste 14 maanden na aankomst in de gemeente is de participatie nog niet afgerond. Na afloop van het traject wordt bekeken of er noodzakelijke begeleiding nodig is / blijft en welke organisatie deze begeleiding dan kan bieden.
- De periode tussen de eerste 14 maanden (afloop begeleidingstraject) en de afloop van de inburgeringscursus (wettelijke duur voor de inburgeringscursus is maximaal drie jaren) betreft 22

² De ondersteuningsmogelijkheden zijn onderdeel van het re-integratiebeleid. Het re-integratiebeleid geldt voor meerdere doelgroepen. Specifieke toepassing bij de doelgroep statushouders is mogelijk.

maanden. In deze 22 maanden is geen specifieke aandacht meer voor de activering van de statushouders (naast de inburgeringscursus). Dit kan een negatief effect hebben op het dagritme, de motivatie en de participatie van statushouders. Zeker voor de jonge statushouders is het belangrijk om hen vanaf het begin te stimuleren tot een actieve houding. Dit vergroot de uiteindelijke kans op een betaalde baan aanzienlijk.

- Taal in relatie tot zorg is kwetsbaar. De eerste 6 maanden dat een statushouder in Nederland is, kunnen zorgverleners (kosteloos) gebruik maken van een tolkentelefoon. Na 6 maanden is het taalniveau van de meeste statushouders nog niet voldoende om bijvoorbeeld over emotie te communiceren. Sommige zorgverleners zijn aangesloten bij een organisatie waarbij ook na de eerste 6 maanden gebruik kan worden gemaakt van de tolkentelefoon.
- Ook als taalstage en werkstage succesvol zijn, blijven statushouders vaak “hangen” in de flexibele schil bij werkgevers.
- In sommige culturen zijn de man-vrouw verhoudingen anders dan in onze cultuur. Dit leidt soms tot een geïsoleerde positie van vrouwen.
- Ervaringen met sleutelpersonen (ggd) zijn positief. Zij helpen niet alleen met de taal, maar zijn zich ook bewust van ons gedrag dat voortkomt uit culturele verschillen. Deze sleutelpersonen zijn mensen die afkomstig zijn uit een land waar ook onze statushouders vandaan komen (o.a. Syrië en Eritrea) maar hebben, doordat ze al jaren in Nederland wonen, kennis van beide culturen en herkennen dan ook de verschillen. Zij kunnen door hun inzet zowel als ervaringsdeskundige als als tolk een belangrijk tussenpersoon zijn in gesprekken. Wij staan als gemeente positief tegenover de inzet van sleutelpersonen en willen dan ook de mogelijkheden onderzoeken om met de sleutelpersonen samen te gaan werken. De sleutelpersonen kunnen mogelijk volledig in plaats van het gebruik van tolken worden ingezet of naast het gebruik van tolken, afhankelijk van de casus en cliënt. Een aantal van de sleutelpersonen is overigens ook beëdigd tolk.
- Zwemvaardigheden. De zwemvaardigheden van statushouders(kinderen) zijn vaak onvoldoende. De taalklas bij de Peperhof doet mee aan het schoolzwemmen. Zwemlessen kunnen worden betaald uit de bestaande financiële regelingen, maar het blijft een keuze van ouders om hun kinderen zwemles aan te bieden. Wij vragen Vluchtelingenwerk om bij de begeleiding van statushouders gezinnen het belang van zwemvaardigheden te benadrukken.

Pilot cultuursensitiviteit

In 2018 start de gemeente Olst-Wijhe met de pilot cultuursensitiviteit. We onderzoeken in de pilot welke competenties professionals nodig hebben om inwoners adequaat ondersteuning te kunnen bieden, rekening houdend met de ‘eigenheden’ van de ander als deze verschillen in hun manier van denken en doen of hoe zij in het leven staan. Het gaat hierbij niet alleen om culturele verschillen in leefstijl en sociale verschillen. We kiezen voor een brede benadering, wellicht te beginnen met doelgroep statushouders.

Gewenst resultaat van de pilot is dat medewerkers:

- Zich bewust zijn van eigen (culturele) identiteit/waarden;
- Zich bewust zijn van culturele, leefstijl en sociale verschillen (leefwerelden);
- Vooroordelen herkennen en andere vormen van buitensluiten of discriminatie;
- Kennis, inzichten en vaardigheden hebben geleerd om alle inwoners/cliënten op gepaste, respectvolle en adequate wijze te bejegenen en te behandelen.

Een brug tussen eigen werk en verschillende leefwerelden van onze inwoners is geslagen.

Financiën

Baten

Geldstromen 2016 en 2017

Vanuit het COA en de landelijke overheid ontvingen wij in de jaren 2016 en 2017 drie geldstromen om de statushouders op te vangen en maatschappelijk te begeleiden. Ten eerste was een deel van deze middelen direct gerelateerd aan het organiseren van de tijdelijke opvang (de GVA- middelen). De tweede geldstroom was eenmalig (de middelen die beschikbaar werden gesteld uit het bestuursakkoord Verhoogde Asielinstroom). Ten derde is er nog een deel van de middelen structureel, dit is een bedrag van € 2.370 per volwassen statushouder dat voor de maatschappelijke begeleiding van deze statushouder is bestemd.

De financiële middelen die resteerden uit het jaar 2017, worden in 2018 gebruikt om de activiteiten m.b.t. de participatie en maatschappelijke begeleiding van statushouders te bekostigen.

Geldstroom 2019 e.v.

Voor de jaren 2019 en verder ontvangen wij als gemeente financiële middelen (€2.370 per volwassen statushouder) voor maatschappelijke begeleiding.

Inkomsten	
Vergoeding voor maatschappelijke begeleiding per volwassen statushouder € 2.370. De uiteindelijke inkomsten zijn gerelateerd aan de taakstelling van vijftien volwassen statushouders. De taakstelling kan per jaar wisselen, dus de inkomsten ook.	€ 35.550 (o.b.v. inschatting, afhankelijk van taakstelling)

Lasten

Onderstaande lasten zijn gebaseerd op de activiteiten zoals genoemd in hoofdstuk 4.

Lasten	
Vluchtelingenwerk, inlooppreekuur (bedrag op jaarbasis)	€ 10.500
Vluchtelingenwerk, begeleiding (inschatting o.b.v. taakstelling)	€ 28.500
ut Huus	€ 4.200
Planning en organisatie participatieverklaringstraject door Vluchtelingenwerk	€ 4.500
Participatieverklaringstraject	€ 7.000
Vervoerskosten taalschool (Peperhof)	€ 2.500
Kosten GGD voor inzet (preventieve) gezondheidsbevordering statushouders	€ 15.000
Tolken	€ 10.000
Totaal per jaar	€ 82.200

Inschatting van lasten totaal

Bovenstaande begroting kent een aantal onzekerheden. De inkomsten en de kosten voor begeleiding vanuit Vluchtelingenwerk zijn afhankelijk van hoeveel volwassen statushouders zich in onze gemeente vestigen. De vervoerskosten naar de taalschool kunnen ook wisselen. De kosten hangen samen met de woonplaats van de schoolgaande kinderen. In deze begroting is een inschatting gemaakt.

Wij vragen om bij de kadernota een bedrag in de begroting op te nemen van jaarlijks **€46.500** (lasten €82.220 – inkomsten €35.550 = 46.650).